

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

6. Gardner Howard Creativity: new views from psychology and education. RSA Journal. Vol. 143, No. 5459 (May 1995), pp. 33-42
7. Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. Psychological Review, 50, 370–396.
8. Rogers, Carl R. (1954). Towards a theory of creativity. ETC: A Review of General Semantics 11, 249-260.
9. Sternberg, R. J. (2012). The assessment of creativity: An investment-based approach. Creativity Research Journal, 24(1), 3-12.

BABCHUK Olena

DEVELOPMENT OF PERSONAL CREATIVITY

The uniqueness and inimitability of a person are closely related to the problem of creativity. Research into the development of individual creativity has its own specifics: in scientific discourse, the concept of "creativity" is often identified with "creativity" and its derivatives (prerequisites for creative activity, general and special abilities, potential, etc.). This can lead to a deviation from the scientific principles of studying the nature of creativity. Therefore, it makes sense to consider and analyze scientific research into the structure and content of the concept of "creativity" from a psychological point of view. In the psychology of creativity, cognitive, psychometric approaches, as well as mystical, motivational, social-personal and others are currently distinguished, on the basis of which a number of concepts have been developed that define the concept of "creativity".

According to the concept of reducing creativity to intelligence, the level of creative abilities is determined by the level of development of intelligence (Lewis Madison Terman). Specialists in the field of intelligence David Wechsler, Hans Jürgen Eysenck and others share this point of view: that a high level of development of intelligence presupposes a high level of development of creative abilities and vice versa. There is no creative process as a specific form of mental activity.

According to the concept of creativity by Joy Paul Guilford, Ellis Paul Torrance, creativity as a universal cognitive creative ability is an independent factor, independent of intelligence. J. Guilford considered the operation of divergence, along with the operations of transformation and implication, the basis of creativity as a general creative ability and characterized creativity as the ability to abandon stereotypical ways of thinking; as mental abilities that ensure creative achievement. The researcher identified six parameters of creativity: 1) the ability to detect and pose problems; 2) the ability to generate ideas – fluency; 3) the ability to produce a variety of ideas – flexibility; 4) the ability to produce ideas that differ from public views, to respond to stimuli in a non-standard way – originality; 5) the ability to improve an object by adding details; 6) the ability to solve problems, that is, the ability to analyze and

synthesize [4]. Having created a three-dimensional model of intelligence, the main dimensions of which are content, operations, results (SOI – structure of the intellect), J. Guilford pointed out the fundamental difference between two types of thinking: convergent (functions in cases where it is necessary to find one most correct one based on a set of conditions) and divergent (oriented towards finding as many solutions as possible under the same conditions, characterized by fluency, flexibility, originality and accuracy).

However, researchers of intelligence have long come to the conclusion that there is a weak connection between creative abilities and learning abilities and intelligence (Louis Leon Thurstone), since creative thinking is not limited to divergent thinking, it also includes sensitivity to problems, the ability to redefine, etc. J. Guilford and his colleagues developed tests of the ability research program (ARP), which mainly test divergent productivity [4].

The further development of this program was the research of Ellis Paul Torrance. Having defined creativity as the ability to acutely perceive shortcomings, knowledge deficits, their disharmony, inconsistency, etc., the researcher in the structure of the creative act distinguished the perception of the problem, the search for a solution, the emergence and formulation of hypotheses, the testing of hypotheses, their modification, and the finding of results [7]. According to the author, creativity includes: the process of sensing difficulties, problems, gaps in information, missing elements, putting forward hypotheses regarding these missing elements, testing and evaluating these hypotheses; their revision and retesting; communicating the result. Consequently, creativity (according to E. Torrance) acts as the ability to create; as the ability to recognize problems and contradictions; the rejection of stereotypical ways of thinking; the ability to produce new ideas and find unconventional ways of solving problems; the ability to formulate hypotheses regarding the missing elements of the situation [7].

The most widespread concept in the psychology of creativity is that of E. Torrance – the “theory of the intellectual threshold”: if the IQ (intelligence quotient) is below 115–120, then creativity and intelligence are part of one factor; with an IQ above 120, creativity becomes a factor independent of intelligence. The result of E. Torrance's research was a system for measuring creative abilities. The author found that hereditary potential is not the most important indicator of future creative productivity, but the influence of family, parents of different sexes, school, and teachers will contribute to the development of creativity, and it has been experimentally proven that a decline in the development of creativity can be eliminated through special training.

In the studies of E. Torrance, J. Guilford, a high positive correlation was found between the IQ level and the level of creativity. At the same time, as M. Vollah and N. Kogan believe, the factor of intelligence and the factor of creativity are independent, but at the same time interrelated not only at the level of personality traits, but also at the level of the holistic cognitive process. The basis of their research was the proof that the motivation of achievement, competitive motivation and motivation of social approval block the self-actualization of the individual, making it difficult to manifest

his creative potential. The researchers, using the independence of the factor of intelligence and the factor of creativity, identified four groups of people who differ in the ways of adapting to external conditions and solving life problems [1].

Creativity, according to Robert Sternberg, is the ability to take reasonable risks, readiness to overcome obstacles, internal motivation, tolerance for uncertainty, and readiness to resist the opinions of others. Creativity cannot be demonstrated without a creative environment. According to R. Sternberg, creative manifestations are determined by the following factors: intelligence as an ability, knowledge, thinking style, individual traits, motivation, and external environment. At the same time, the following components of intelligence are especially important for creativity: 1) synthetic ability (a new vision of a problem, overcoming the boundaries of everyday consciousness; 2) analytical ability (identifying ideas worthy of further development); 3) practical abilities (the ability to convince others of the value of an idea, "selling") [5].

Thus, the greatest attention in the study of the phenomenon of creativity has been given to the direction associated with the study of the connection between creativity and intelligence and personality traits. Four aspects are distinguished in the phenomenon of creativity: the creative environment in which creativity is carried out (the sphere, social context, structure that form the requirements for the product of creativity); the creative product (the characteristics of the material or ideal product, its qualitative aspects); the creative process (the properties and characteristics of the creative process, its recording and description); the creative personality (personal characteristics that describe a creative person and predetermine creativity).

Abraham Maslow and Carl Ransom Rogers revealed a creative attitude to life and behavioral creativity in their works. A. Maslow defined creativity as a natural property of a self-actualizing personality, where self-actualization was understood as the full use of talents, abilities, and opportunities of a personality as a process of self-realization of human potential. Creativity is potentially present in every person, but most people lose this quality as a result of "acculturation" in an authoritarian environment. The author divides creativity into primary (initially inherent in every person) - the stage of inspired creativity - and secondary (the process of detailing the creative product and giving it a specific form). The central concept in A. Maslow's theory of creativity is motivation, which he defines based on the needs of the individual: the higher a person can rise in the hierarchy of needs, the greater individuality and creative abilities he will demonstrate [2].

Unlike A. Maslow, C. Rogers believed that personality and behavior are primarily a function of a person's unique perception of the surrounding world; the tendency of self-actualization is the process of a person realizing his or her potential throughout life with the goal of becoming a fully functioning person (a person who uses his or her abilities and talents realizes his or her full potential). C. Rogers understood creativity as the ability to discover new ways of solving problems and expressing oneself. He identified both internal conditions (extensionality or openness

to new experiences, an internal locus of evaluation, and the ability to make unique combinations) and external conditions for creative activity (psychological safety and security, which include the recognition of an individual's unconditional value and the creation of an environment free from external evaluation, as well as psychological freedom of self-expression) [6].

Frank X. Barron, after reviewing numerous studies on creativity, draws the following conclusions: 1) creativity is the ability to adaptively respond to the need for new approaches. It involves the meaningful integration of something new into life, even though the process itself may be unconscious or only partially conscious. This new adaptation typically leads to greater flexibility and an increased capacity for growth and survival. 2) "Something new" is usually a product resulting from a process carried out by an individual. Creativity is best studied through three key aspects: product, process, and person. 3) The defining characteristics of these new products, processes, and individuals include novelty, originality, skillfulness, validity, the ability to meet needs, and adequacy. 4) Creative products are diverse. 5) Many products are processes, and many processes are products. Moreover, a person is both a product and a process simultaneously. The creation of a new product depends on the creator's personality and the strength of their intrinsic motivation [3].

As we can see, a tendency has emerged in scientific research to differentiate between the concepts of "creativity" and "creativity," where creativity is considered one of the key components of both the broader category of "creativity" (which is not limited to abilities alone) and its derivatives. When analyzing the similarities and differences between the terms "creative abilities" and "creativity" (the ability to be creative), it is important to note that: they can be considered synonyms when referring solely to general creative ability; "creative abilities" is a broader term, as it includes both general and specialized abilities; creativity is defined as a characteristic of any ability to perform an activity, as it can be seen as an essential component when examining different types of abilities.

References:

1. Антонова О.Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2012. С. 14-41.
2. Поклад І.М. Креативність у концепції А.Г. Маслоу. *Новий акрополь. Культурна асоціація*: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://newacropolis.org.ua/theses/kreatyvnist-u-kontseptsii-a-h-maslou-1500792582>
3. Barron F. Creative person and creative process. *Ibid.*, 1976. Vol.10. № 3. P. 165 – 169.
4. Guilford I. P. The structure of intellect. *Psychol. Bull.*, 1956. V. 53. P. 267–293.
5. Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1991). An investment theory of creativity and its development. *Human Development*, 34(1), 1–31.

6. Rogers, Carl R. (1954). Towards a theory of creativity. ETC: A Review of General Semantics 11, 249-260.

7. Torrance E.P. Guiding creative talent. Englewood Cliffs, W.J., 1964. 234

БАЛАКІРЄВА Вікторія Анатоліївна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕРЕДУМОВА РЕЗУЛЬТАТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Успіх у будь-якій освітній реформі залежить від сучасної професійної підготовки вчителя. Індикатором означеного слугує інструментарій сформованих професійних і загальних компетентностей, необхідних для успішної кар'єри та життя у соціумі.

У структурі особистості майбутнього педагогічного працівника багато дослідників (Р.М.Грановська, Г.С.Костюк, В.О.Моляко, Н.М.Макаренко, Н.І.Пов'якель, Н.М.Токарева, Дж.Рензулі, Р.Стернберг, П.Торранс, К.Урбан) визначають креативність та креативний потенціал мислення як професійно-важливу складову та критерій професіоналізму, який сприяє більш ефективному самовдосконаленню та формуванню компетенцій.

Вивчення феномена креативного мислення майбутніх вчителів надає можливість подальшого вивчення умов його розвитку саме на етапі професіоналізації майбутнього фахівця в системі вишів. Креативні характеристики мислення майбутнього вчителя можуть стати передумовою творчої продуктивності професійної діяльності. Але ще недостатньо досліджуються можливості формування певних властивостей креативного мислення майбутнього фахівця шляхом включення його до практичної діяльності. Це актуалізує впровадження у навчальний процес репрезентативних прийомів, методів, програм, креативнорозвивальних методів і технологій, що набуває особливого значення у підготовці майбутніх вчителів як «носіїв» інноваційної культури.

Освіта віддзеркалює процеси, які відбуваються у суспільстві, тому вона повинна постійно модернізуватися, особливо у контексті радикальної зміни контурів життєвого простору особистості у цілому. Саме з цих позицій 18 грудня 2006 року Парламент Ради Європи розробив «Перелік ключових компетенцій для навчання протягом життя»[2], які слід активно впроваджувати у роботу середньої та вищої школи.

Компетенція – базова властивість індивіда, що передбачає застосування знань, вмінь та навичок у якісно продуктивній діяльності, здатність успішно діяти на основі досвіду при вирішенні професійних задач. Певним чином, ключові компетенції є результатом втілення у діяльність вишу концепту

ЗМІСТ

АКУЛЕНКО Ірина Анатоліївна Творчість і навчально-дослідницька діяльність школярів в освітньому процесі з математики	3
АНДРЮЩЕНКО Ірина Сергіївна STEM-освіта як складова процесу модернізації системи освіти в Україні	5
АРНАУТОВА Лариса Валентинівна Формування креативного мовлення у дітей з затримкою психічного розвитку	8
БАБАЧУК Юлія Михайлівна Психолого-педагогічні умови розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку	11
ВАВСНУК Mykyta Developing Creativity In Students	14
ВАВСНУК Olena Development Of Personal Creativity	18
БАЛАКІРЄВА Вікторія Анатоліївна Розвиток креативного мислення майбутніх учителів початкової школи як передумова результативної професійної діяльності	22
БАРТЄНЄВА Ірина Олександрівна Теоретичний аспект створення креативного освітнього середовища для розвитку креативності майбутніх учителів	24
БАТЮК Наталія Орестівна Формування креативності майбутніх учителів мистецьких дисциплін через усвідомлення символічної образності української культурної спадщини	27
БАШАВЕЦЬ Наталія Андріївна Розвиток креативності вчителя фізичної культури як ресурсу інноваційного потенціалу особистості	31
BEREZOVSKA Liudmyla Creative Development Of A Preschool Child Through Artistic And Speech Activities	35
БИКОВА Світлана Валентинівна Креативність як ключовий фактор успішності особистості та інноваційного розвитку	37
БОЙКО Володимир Васильович Визначна роль креативного мислення при розв'язанні нетипових проблем	40
БОНДАРЕНКО Ірина Геннадіївна Теоретичні аспекти розвитку креативних здібностей студентів	42
БОРТОВ Андрій Сергійович Розвиток креативності як фактор підвищення психологічної стійкості особистості	46
БРИНЗА Ірина Вячеславівна, ЧЕРНЕНКО Наталія Миколаївна Креативність як важлива складова професійного розвитку здобувачів освіти	49
БУЗДУГАН Олена Анатоліївна Креативність як складова діяльності майбутнього вчителя східних мов	52
BULGAKOVA Valentyna Factors of Creativity Development	55